

és a velük kapcsolatos szabályszerűségeket. Megállapítja, hogy a névtípust évszázadokon keresztül ismerték szerte az országban, ezért az egyes nyelvjárási, strukturális és kulturális változatok területeként eltérőek, az adott vidékre jellemzőek.

A névtan és a kultúrtörténet kapcsolatáról tesz tanúbizonyságot PER VIKSTRAND tanulmánya (89–101), melynek fókuszában a *Norrbo* nevű közigazgatási terület két központja áll. Az északi központ nevének vizsgálata után VIKSTRAND ismerteti a másik központ helyének meghatározására vonatkozó elméletét is. Példaként szolgálhat a helynévtörténet és a kultúrtörténet összefonódására INGE SAERHEIM tanulmánya is (51–66). A szerző a helynevek azon speciális típusát vizsgálja, melyekben valamilyen formában megjelennek a madárfogáshoz köthető eszközök, módszerek nevei.

A folyóirat egyik legérdekesebb tanulmánya (115–121) JOHNNY GRANDJEAN GØGSIG JAKOBSEN nevéhez köthető. A szerző egy 1890-ben feljegyzett – állítólag Dánia területén található – *Rola* nevű településen álló, Szent Mihálynak ajánlott templomot próbál lokalizálni. Megvizsgálja és később elveti azt a feltételezést, miszerint a *Rola* helynév a *Rolfstorp* település nevével állhat kapcsolatban. A hibás elmélet cáfolata után a szerző bizonyítja, hogy a templom valójában Londonban található. A feljegyzésben a templom neve előtt álló *Rola* és *Paternoster* 'Miatyánk' szavak pedig arra szolgálnak, hogy megkülönböztessék ezt a templomot a Londonban található másik öt Szent Mihály-templomtól.

A folyóirat e száma közli a 2006-ban elhunyt LARS HELLBERG 1975-ben elhangzott előadásának lejegyzett formáját is (8–31), mivel az előadás anyaga eddig nehezen volt hozzáférhető. HELLBERG előadásban ismerteti a Svédország területén előforduló leggyakoribb helynévi elemekre (*-tuna*, *-husa*, *-husaby*) vonatkozó kutatásának eredményeit.

A folyóirat magyar vonatkozású írásában GYÖRFFY ERZSÉBET a névtani terminológia egy problémás területét, a *hivatalos* és a *közösségi/népi helynév* megnevezéseket vizsgálja (155–163). Azt mutatja be, hogy a *hivatalos helynév* és a *közösségi/népi helynév* terminus miért nem megfelelő kifejezés a helynevek esetében. Emellett azt is tisztázza, mikor alkalmazható a *hivatalos helynév* terminus. A szerző szerint a *hivatalos helynév* megnevezésben egyfajta adminisztratív, bürokratikus szempont érvényesül, nem érthető meg belőle a *hivatalos helynév* és a *közösségi/népi helynév* között fennálló összetett viszony. Ezért meglátása szerint formanyomtatványokon alkalmazható a *hivatalos helynév*, de a nyelvészetben helyesebb volna a *standard változat* terminus alkalmazása.

DEZSŐ PÁL

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Studia Anthroponymica Scandinavica 31. (2013)

Szerkesztők: EVA BRYLLA – KATHARINA LEIBRING – LENNART RYMAN. Swedish
Science Press, Uppsala. 162 lap

1. A skandináv személynévtani folyóirat 31. évfolyama öt tanulmányt és nyolc recenziót tartalmaz. A tanulmányok nemcsak a történeti személynévtan jelentős eredményeit mutatják be, hanem aktuális névtani problémákat is felvetnek.

2. Tanulmányok. MAGNUS KÄLLSTRÖM a dániai Fyn városban megtalált Rønningekövön szereplő, tulajdonságra utaló személynév (*Rauðumskialdi*) jelentését vizsgálja (5–12). A megnevezés alapja egy tárgy ('vörös pajzs'), amely átvittén a pajzs alakjára, formájára is utalhat. Az utóbbit bizonyítja, hogy a *skjoldr* szó nemcsak 'pajzs'-ként, hanem 'anyajegy'-ként is értelmezhető. Mindezt további példák is alátámasztják, többek között a modern dánban a *roðskjoldet* 'piros foltos' melléknév jelentése. BENT JØRGENSEN az 1800-as évek előtti dániai kettős családneveket vizsgálja (13–30). A dán arisztokrácia körében 1826-tól vált kötelezővé a rögzített családnév. Ennél korábbra, 1671-re nyúlik vissza az a törvény, amely az új arisztokrácia számára előírta, hogy a házasságkor alakításnak ki a két család nevének egyesítésével egy közös nevet. Más források szerint a kettős családnév a papsághoz, illetve a felső középosztályhoz köthető. Mindez nemcsak az anyai nagyapa (*Peder Togersen Rosenstand*) keresztnévének (*Peder*), hanem kereszt- és családnévének (*Peder Rosenstand*) továbbadásával történt, miközben az apai név (*Togersen*) továbbörökítése egyre ritkábbá vált. Az apa családnévével kombinálva (*Goiske*) így jöhetett létre a következő alak: *Peder Rosenstand-Goiske*, a 18. században azonban ez még nem vált általánossá.

MÄRIT FRÄNDÉN tanulmánya a svédországi bevándorlók azon családneveit vizsgálja, amelyeket az 1920. január 1. és 2010. december 31. közti időszakban legalább százan viseltek (31–42). A korpusz mintegy 1500 nevet tartalmaz; ezeket a szerző nyelvi eredetük alapján csoportosította. A nyelvek közül a legjelentősebbek az arab, a szerb–horvát–bosnyák, a finn, a török, a kínai, a spanyol és a perzsa. A szerző a nevek svédesítését, a svéd társadalomban való írásbeli és szóbeli használatukat vizsgálja. A helyesírás szempontjából az ékezetek kérdése igen lényeges, mivel a svéd ábécétől eltérő mellékjeles betűk regisztrálása nehézséggel jár. Fonetikai szempontból megfigyelhető, hogy párhuzamosan élnek egymás mellett a különböző kiejtések. Míg egyik változatuk az eredeti alakhoz közelít, addig a másik annak svéd változata.

THORSTEN ANDERSSON a svéd keresztnév napjainkban egyre szaporodó változatainak helyzetéről ír (43–60). Az új svéd személynévtörvény (2013) három csoportra osztja az újabb keresztneveket: 1. családnevek mint keresztnév; 2. nőknek és férfiaknak egyaránt adható keresztnév; 3. olyan keresztnév, amelyek más szempontból térnek el a normától. A tervezés, illetve szabályozás segítséget nyújt a későbbiekre nézve, így lehetséges ésszerű határok között tartani a svéd névállományt.

MÄRIT FRÄNDÉN második tanulmányában (61–98) szintén egy aktuális kérdéssel foglalkozik: Norvégia és Svédország keresztnévállományát hasonlítja össze. A szerző a két ország 100 leggyakrabban előforduló, valamint kevesebb mint 0,05%-ban megtalálható keresztnéveit veti össze 2012-es adatok alapján. A népszerűséget befolyásoló tényezők között szerepel egyes nevek etimológiája, valamint nyelven kívüli tényezők is. A szerző szerint elképzelhető ugyan, hogy a norvég névállomány a jövőben egyre közelebb kerül majd a svédhez a nemzetközi, valamint a klasszikus és a bibliai nevek terjedése révén, de a szülők magas fokú etimológiai tudatossága ezzel ellentétes hatást válthat ki, akárcsak a hagyományhoz való ragaszkodás. A norvégoknál ugyanis a 19. századtól, a nemzetépítés idejétől gyakori a névörökítés. A két ország között egy strukturális különbség is megfigyelhető: a svédeknel gyakori a két keresztnév, amely azt eredményezi, hogy egy hagyományos, illetve egy divatos nevet is kap a gyermek.

3. Recenziók. A folyóirat nyolc recenziója betekintést enged a legfrissebb, elsősorban skandináv névtani szakirodalomba. Nagyobb részük könyveket – monográfiákat és tanulmányköteteket – ismertet. Ezek elsősorban személynevekkel kapcsolatos kérdésekkel foglalkoznak, valamint két kötetben a helynevek is megjelennek. Emellett egy német keresztnévtárat és egy norvég személynévtárat is megismerhetnek az érdeklődők.

VAS NOÉMI
Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

Ortnamnssällskapet i Uppsala Årsskrift (2012)

Szerkesztők: MATS WAHLBERG – STAFFAN NYSTRÖM. Ortnamnssällskapet i Uppsala, Uppsala. 85 lap

Az Uppsalai Helynévtársaság 2012-es évkönyvében hat szerző kilenc tanulmánya olvasható, többségük helynévi témájú.

THORSTEN ANDERSSON kötetnyitó írásában a *Rangelrumpan* helynév etimológiájával foglalkozik (5–12). A *rangel* előtag jelentése 'magas, karcsú', mely itt a terület fáira vonatkozott; a *rumpan* utótag pedig arra utal, hogy a kérdéses erdősáv a *Rangel* telkeknek legkiesőbb része volt. E kataszteri egység ma a szokatlan *Jeanneberg* nevet viseli, mely mára teljesen kiszorította az eredeti elnevezést.

ANITA ELBLAD a földművesek neveit vizsgálja tizenöt észak-upplandi egyházkerület 1312-es adójegyzékei alapján (13–29). A szerző kiemeli a hällnäsai névjegyzék jelentőségét: ebben a többtől eltérő névadatok szerepelnek.

LENNART ELMEVIK első tanulmányában a *-lösa* végű dán helynevek etimológiájára tesz javaslatot (31–36). Elutasítja azt a korábbi magyarázatot, mely szerint ez az elem fosztóképző, s helyette 'erdőben található tisztás'-t, 'mező'-t jelentő utótagként értelmezi a *-lösa*-t.

Második írásában ELMEVIK a *Kåkind* helynévre fókuszál (37–41). Ebben a szerző álláspontja szerint a *Kå* előtag az óskandináv **kākar*; **kāker* ('bugris, faragatlan') becézett formája, utalva az ott élő emberek karakterére.

STAFFAN FRIDELL első tanulmánya a Värendben található nyolc *Nöbbele* nevű település egyikének a megkülönböztetés végett kiegészült *Djura Nöbbele* nevét elemzi (43–48). A *Djura* valószínűleg férfinévből származik, a *Nöbbele* pedig a **Nybyli* ('új település') szóból ered.

Második írásában FRIDELL egy smålandi falu nevének (*Hubbestad*) etimológiáját vizsgálja (49–51). A név előtagja az ósvéd **har* 'folyó/tó kiszélesítése' jelentésű szóra vezethető vissza, utótagja pedig a **byastadher* ('egy elveszett falu lelőhelye').

A szerző harmadik tanulmányában smålandi egyházközségneveket vizsgál (53–57). Vitatja korábbi osztályozásukat, mely elkülönít elsődleges és régebbi egyházközségneveket. Az előbbiekkal kapcsolatban megállapítja, hogy első tagjuk egy régebbi formából származik, s rendszerint a kerület lakosaira vonatkozó megjelölést tartalmazza. A szerző e két kategória egyesítése mellett érvel.